

Dèficit de criteri

El *Diccionari de la literatura catalana* no creu que calgui comentar ni destacar res del llibre *El criteri*, de Jaume Balmaes, però sí d'altres obres de l'autor de menor rellevància, com són alguns dels seus poemes.

Savis de Vilatrista

Simenon diu que l'Émile d'*El gat*, en fer-se gran, no s'havia fet ni més assenyat ("sage") ni més indiferent, perquè encara feia criaturades i conservava pensades, gestos i manies de quan era un nen. Però Quaderns Crema i Lluís Maria Todó pensen que "sage" indica "savi": "No s'havia tornat més savi ni més indiferent". Quan els pares diuen a un fill "soit sage", si surt de casa, per exemple, no li diuen pas "fes bondat" o "tingues seny", segons Quaderns Crema-Lluís Maria Todó, sinó "sigues savi". Per això són tan cultes, els francesos.

Terrabastall

L'Àlícia d'*A través del mirall* acaba de deixar Humpty Dumpty i a mig pensar una frase queda tallada perquè, segons labutxaca-Salvador Oliva, "alguna cosa que va caure a terra va sacsejar el bosc de cap a cap". Com sap que el que sacseja el bosc és alguna cosa que cau a terra? No ho pot saber. Primer, perquè, com diu Lewis Carroll, de moment se sent l'estrèpit, el terrabastall, sense que se'n digui la causa: "a heavy crash shook the forest from end to end". I, en segon lloc perquè, descobreix Àlícia –i el lector– immediatament després, el que sacseja el bosc és l'arribada d'un nombrós exèrcit.

L'han feta grossa

Enciclopèdia i el GD62 es van adonar que Pompeu Fabra s'havia oblidat, a l'entrada "gros-ossa", de les conegudes expressions, recollides per l'Alcover-Moll, "fer-la grossa", "fer-ne una de grossa": fer un disbarat o una malifeta important. Ni el DIEDC1 ni el DIEDC2 no se n'han adonat.

Albert Manent i Josep Poca registren fins a 7.500 pseudònims usats a Catalunya i a l'exili

Josep Carner utilitzava sovint el pseudònim de Bellafila. Però no va ser l'únic que va utilitzar: va arribar a tenir-ne 52. Entre aquests 52 trobem els de Papitu, Plautus, Joan d'Albaflor, Sever de la Cantonada, Roserimala, Ot, L'Errívol Gasetiller, Don Nadie, Manandrus, Brunus Klof i Quick. Tots els 52 han estat reportats al *Diccionari de pseudònims usats a Catalunya i a l'emigració*, una obra que Albert Manent (Premià de Dalt, Maresme, 1930) va iniciar fa mig segle i que finalment ha pogut ser enlletida gràcies a l'ajut de Josep Poca i Gaya (l'Espluga Calba, les Garrigues, 1940).

El volum d'Albert Manent i Josep Poca l'ha publicat Pagès Editors. Aplega 7.500 pseudònims corresponents a 4.500 autors. La major part d'aquests autors tenen un sol pseudònim o pocs més. Hi ha una petita colla, però, que destaquen per utilitzar-ne al voltant de trenta, colla en la qual trobem el periodista Pere Aldavert (Barcelona, 1850-1932); mossèn Manuel Trens i Ribas (Vilafranca del Penedès, 1892-Barcelona, 1976), historiador de l'art que el 1939 publicà, en la revista vilafraquina d'avantguarda *Hèlix*, traduccions de fragments de l'*Ulisses* de Joyce, sota el pseudònim M. R.; el periodista i assagista Hipòlit Nadal Mallol (el Port de la Selva, Alt Empordà, 1891-Buenos Aires, 1978), i el periodista i escriptor Manuel Vázquez Montalbán (Barcelona, 1939-Bangkok, 2003).

El llibre aplega fonamentalment escriptors i periodistes, però també pintors, dibuixants, escultors, músics, actors, cantants, cineastes, mags, és a dir, el que s'acostuma a anomenar "noms artístics", com són el cas de Joan Capri, el Professor Fasmán, Raimon, Alady i Peret.

Els autors inclouen la Catalunya del Nord, on Miquela Valls edita un recull de més d'un centenar de pseudònims. També registren els pseudònims col·lectius d'escriptors, com els d'Ofèlia Dracs i Germans Miranda. La recerca no s'ha centrat pas a Barcelona o a quatre o cinc ciutats importants més, sinó que s'ha estès a nuclis petits com l'Arboç, Balaguer, l'Espluga de Francolí, Montblanc, Ripoll, Sant Feliu de Guíxols o Santa Coloma de Queralt, on s'han trobat bons corresponals.

Per què s'han utilitzat tant els pseudònims, es pregunta Albert Manent en el pròleg? Pel que fa a escriptors, intel·lectuals, polítics i periodistes, sovint, es respon, per no voler signar un article o nota de poc pes, quasi una gasetilla, o bé per caprici. D'altres per amagar-se per raons polítiques en època de dictadura. També per "no ésser massa abassegador", com li va dir Josep Carner.

Fa uns seixanta anys es va publicar el darrer recull general de pseudònims al nostre país, *Els pseudònims usats a Catalunya* (Editorial Millà, Barcelona, 1951). L'autor, Josep Rodergas i Calmell (Barcelona, 1888-1962), n'aplegà 3.800. El mèrit d'aquest recopilador de pseudònims és molt alt, considera Albert Manent, perquè l'únic precedent era l'obra de Joan Givanel i Mas, *Cinc-cents pseudònims catalans* (1934).

Josep Carner és el català que ha utilitzat més pseudònims de la història: 52.